

זכרון

עלוי

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

ט"ו מנחם אב תשע"ה

עלה 4

בס"ד

בגליון:

- ב** הירושה היקרה שעליה שמרו אבותינו במס"נ
מכתב מהמהר"ם שיק אודות יסודות החינוך וסדרי הלימוד
לתשב"ר
- ד** ממאדע לצפת
העזרה שהושיטו הקהלות בארץ הגר לרבי עמרם חסידא
בעלותו לארה"ק / מקום מנוחתו בצפת
- ט** הרבני החסיד מביקוני
רבי ברוך בענדיט כ"ץ מביקוני ומשפחתו – מהרב י. שווארץ;
הרב ק. ליברמאן; הרב א. י. האפמאן
- יז** הרב האחרון בטאלטשווא
רבי עקיבא פנחס קורניצר / אביו רבי יואב קורניצר מסערנטש
/ חמיו רבי נתן פייטל רייניץ מפרעשוב – מהרב ח. א. רייניץ
- כא** עוללות
רעק"א בביקור חולים – הרב י. דנדרוביץ / רבי שלמה אשכנזי
בן הרב מטאלטשווא – הרב נ. עהרנרייך / משפחת רבי יעקב
גרינוואלד מבאניא-ירושלים – הרב צ.א. דייטש
- כו** 'הי' לו בביתו ס' חמדת הימים אך לא קרא בו'
אגרת מבעל ה'גורן דוד' בה מזכיר את הנהגת רבו החת"ס הנ"ל

הירושה היקרה שעליה שמרו אבותינו במסירות נפש

בעתון החרדי 'איזראעליט' (860 גליון 26), התפרסם מכתב חשוב מרבינו המהר"ם שיק, מעת כהונתו ביערגען, בעניני יסודות החינוך וסדרי הלימוד לתשב"ר. – בראש המכתב רשם המעתיק: "ס' יערגן בהונגריה. החתום מטה [נתן גלאזער מניקלשבורג] מרשה לעצמו למסור לפרסום את התרגום של מכתב עברי, אותו היפנה רב המחוז דכאן, ר' משה שיק, אל קהילה מסוימת, בעניין ארגון בית ספר יהודי לדת" – התודה להגב' ת. בתיה מרקוביץ על תירגום המכתב מגרמנית.

שלמה יהודה הכהן שפיצר – בני ברק

מצבו העגום ומעורר רחמים של בית הספר היהודי בקהילתך, שם נדחים לימודי הקודש עבור לימודי חול, מניע אותי להפנות אליך את המילים הבאות לתשומת לבך. בצער ועוגמת נפש אנו שומעים מפי גורמים שונים על הזנחת לימוד התנ"ך בבתי ספר מסוימים במדינה, והתוצאות החמורות שתבואנה בעקבות הרשלנות הבלתי-נסלחת לא נותנות לנו מנוח. כיצד קרה שהדת, האוצר היקר ביותר של האושר האנושי, חייבת לפנות את מקומה למדעים שערכם פחותים מערכה. תורתנו-ירושנתו שקיבלנו מידי הקב"ה בסיני הכתובה באותיות של אש, התורה שעליה מסרו אבותינו את נפשם, נדחת בידי לימודים אחרים. אוי, יש לזעוק: "תחת שלש רגזה ארץ, ושפחה תירש גבירתה".

אנשים נוהגים להאשים שהכל משום המחסור בזמן הקצוב, אך מן השורות הבאות ניתן יהיה להיווכח כי לא זאת היא מקור המחדל, וכי מורה מוכשר, ישר וירא שמים, שטובת הילדים המופקדים בידיו לנגד עיניו, תמיד יוכל להתחשב בדרישותיהם של שתי הצדדים:

א. כידוע נקבע אצל בני דתות אחרות זמן הלימודים ל-4 שעות ביממה. מהם יש לנכות שעות אחדות המיועדות לשיעורי הדת השבועיים. אם מוסיפים לשעות אלה גם את השעות החופשיות השבועיות, מגיעים ל-16 שעות לימוד בשבוע. אצלנו הדבר שונה. לפי תורתנו הקדושה אין ללימודים בבית הספר זמן קצוב, כפי שכבר הביא הרמב"ם, הלכות ת"ת, פרק ב: "חייבים ללמוד עמהם כל היום ומקצת מן הלילה". מלבד זאת נלמדים בבתי הספר היהודיים, לפחות אלה שבקיסרות האוסטרית, השיעורים היומיים ב-8 שעות, ואצל ילדים המסוגלים ללמוד גמרא ב-9 שעות. ניתן, אם כן, לעשות הרבה מאוד, אם משכילים לנצל את הזמן כראוי.

ב. אצל בני הדתות האחרות החופשות בסיום שנת הלימודים נמשכות חודשיים. אלה יוכלו לשמש כליל ללימודי קודש, מפני שבית הספר היהודי אינו מכיר כלל

בחופשות אלא בימים טובים בלבד; אפילו את השבת, כפי שמאיר הרמב"ם, יש לנצל לחזרה על החומר שנלמד משך השבוע, ובנוסף גם לשיחות מוסר לחיזוק יראת השמים של הילדים.

ג. יש לתת את הדעת גם לכך: אצל בני דתות אחרות מתחילה חובת החינוך בגיל 6. לפי אבות פ"ה חובת החינוך של ילד יהודי מתחילה שנה אחת מוקדם יותר, דהיינו בגיל 5. ולפי יו"ד סי' רמ"ה ילד בריא וחזק מגיע לגיל חינוך כבר בגיל 3. מתברר אפוא שהתלונה הנ"ל [בנוגע לזמן] איננה מוצדקת כלל ועיקר. האשמה מוטלת אך ורק על רשלנות וחסרון יראת השמים מצד מורים מסוימים, על אדישותם של האחראים לבית הספר בנוגע ללימודי הקודש, וכן על חוסר-העקביות של ההורים. בהתחשב בהנ"ל ארשה לעצמי להניח בפני כבודו תוכנית ללימודי קודש שיאפשר לספק את דרישות שני הצדדים.

לימודי הקודש יילמדו לא רק בכיתות הרגילות, אלא גם במכינה בת שתי מחלקות.

מקצועות לימוד

מכינה, מחלקה 1: א. קריאה בלה"ק. ב. לימוד כמה משפטים מתוך התורה, המכילים את עיקרי האמונה היהודית, כמו "שמע ישראל", "תורה צוה לנו" וכו'. ג. ברכות נהנין. ד. תרגילים ללימוד מילים בלה"ק.

מכינה, מחלקה 2: בהמשך להנ"ל: א. מבוא לספר בראשית; ב. תרגום קטעי תפילה אחדים כגון קריאת שמע, אלוקי נשמה ובריך שמי'. בהזדמנות זו על המורה להשפיע על נפש הילד באמצעות שיחות בענייני דת שהם קלים לתפיסה. ג. לימוד פסוקים אחדים מן התנ"ך המכילים יראה ומוסר. [הערה: היה רצוי להנהיג וללקט פסוקי תנ"ך שכאלה באופן שיטתי.]

כיתה א: תוך כדי הקפדה על קריאה נכונה בלה"ק: א. לימוד ספר בראשית כולו, וכן מבוא לספר שמות. ב. תרגום התפילות. ג. לימוד של פסוקים אחדים המכילים יראה ומוסר.

כיתה ב: א. ספר שמות, ומאוחר יותר ספר ויקרא עם תרגילים ראשונים בפרוש רש"י. ב. דקדוק לה"ק. ג. נביאים: יהושע ושופטים. עם ילדים מוכשרים: ד. תרגילים ראשונים בגמרא.

[כיתה ג: לא נדפס]

כיתה ד: א. חזרה על כל החומש עם פירוש רש"י. ב. נביאים: שמואל, מלכים. ג. דקדוק לה"ק. ד. גמרא. וכך ממשיכים עם התלמיד עד להגיעו לגיל 14.

אצל הבנות מלמדים בשתי כיתות המכינה כמו אצל הבנים. עם הבנות הגדולות יותר: א. פרקים (היסטוריה) מן התנ"ך. ב. עיקרי אמונה, למשל "ג העיקרים וכד'.

אליכם, אחי בני קהילת נ', אקרא: הקימו את בית הספר לפי דיני תורתנו הקדושה (ראה יו"ד סי' רמ"ה). שלחו את ילדיכם, אם הם בריאים וחזקים דיים, לבית הספר כבר בגיל הרך, ולפני גיל 6 אל תתנו להם לקרוא דבר אלא בלה"ק: "הי' כל פריו קודש הילולים". אל תחסכו לא כסף ולא מאמץ להנחיל לילדיכם את הירושה היקרה שלנו שעליה שמרו אבותינו במסירות נפש. היזהרו בעת בחירת מורים, ובחרו רק באלה המתנהלים בהתאם לדרישות המוסריות-הדתיות הגבוהות ביותר; כאלה המאירים לילדים בשמירת המצוות שלהם והנם גם בקיאים בתורה, כפי שכבר העיר הרמב"ם, הלכות ת"ת, פרק ב': "לפיכך אין ראוי להושיב מלמד אלא בעל יראה מהיר לקרוא ולדקדק". מילאו בדקדקנות את חובתכם הקדושה "ושננתם לבניך", ותעמדו על כך שילדכם ילמדו את התלמוד. אז תקצרו בשפע את תבואתכם שזרעתם, ומשאלותיכם יתמלאו לטובה.

ואל המורים אפנה בקריאה חמה: אנו אמנם מכירים בקשיים של מלאכתכם, מלאכת קודש, אך אל תשכחו כי טובתם וחיי הנצח של רבים מופקדים בידיכם. הקפידו למלא על מילוי חובותיכם בנוגע למלאכתכם הקדושה, עמלו בחריצות בגן של ה', זרעו בקרב הילדים זרעים טובים והשגיחו על צמיחתם, בכדי שתהיו ראויים למשימה ללמד את דבר ה'.

השתדלו לשנן לילדים את ידיעת התורה הקדושה ולעורר בהם רגשות דתיים, אז פועלכם יישא פירות הילולים ויעמוד ויאיר לנצח, כמו שנאמר: "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי רבים ככוכבים לעולם ועד".

ממאדע לצפת

האי גאון וקדוש רבי עמרם חסידא אשר שימש בכתר הרבנות בקהלות אירשא ומאדע, ובשנת תקפ"ו עלה לארה"ק והתיישב בצפת. רבות כבר נכתב עליו, חלקם סיפורים שיש להסתפק מנין המקור לזה (וגם כותב הטורים נמשך אחריהם בכתבו תולדותיו בספר 'עטרת עקיבא'), ואכהמ"ל ודי בזה. בארה"ק עמד בראש כוללות החסידים, ושמו נקדש עוד בחיים חיותו. אולם לאחר תקופה קצרה נפטר שם בדמי ימיו – לפי דברי החת"ס בהספדו עליו, בן מ' שנה - ביום ט"ז חשוון תק"צ.

לפני עלייתו לארה"ק נרתמו קהלות הקודש ונדיבי עם בארץ הגר לעמוד לימינו, וכפי שכותב גם ה'שמח משה' באגרתו המפורסמת אל חתנו בעל ה'אריה דבי עילאי' בשנת תקצ"ז: "וידוע מר' עמרם חסידא ז"ל שעשו לו עמידת(!!) גדולות". קצת רישומים מפעילות זו מצאנו בכתבים, מהם בפנקס הקהלה של טשאבא (בכת"י), שראו לנכון לצרף זאת לתקנות הקהלה בזה"ל:

תקנה ל"א

בהיות שה"ה הרב הגאון המפורסם כש"ת מהו"ר עמרם נ"י שהי' אב"ד דק' מאדע, אשר מתגורר לע"ע בארץ הקדושה, וקודם נסיעתו לארץ הקדושה, ביקש מקהלות ומישובים(1) ומיחידי סגולה שיבטיחו להיות לו לעזר, וכל קהלה או יישוב או יחיד לפום אפשרותם לשלוח לו איזה זהובים בכל שנה ושנה, לפרנס אשתו ובניו. אגב שבארץ הקדושה הפרנסה דחוקה מאוד, ובפרט לבני תורה כמותו ירבו בישראל, שתורתו הוא אומנותו. ע"כ לא מנענו גם אנחנו פה קהלתנו מלהיות בתומכי ברכי דרבנן דשלהי' ופסקנו (לו) ליתן לו ג"כ בכל שנה ושנה עשרה זהובים מעות כסף, דהיינו כ"ה זהובים ראניש וו' ווערינגן. ולפי דת ודין תורתנו הקדושה אין אנו יכולין בשום אופן לחזור מדבר מצוה וליהדר בל', כי הוא נדר על דבר מצוה שאין לה התרה, גלל כן נכתב ונחתם בספר פנקס הלז למען יהי' לנו לחק ולא יעבור ח"ו, להראש הקהל ושאר עיקורי הקהלה יצ"ו, שבכל שנה ושנה ליתן המעות הפסוק הנ"ל בכל שנה ושנה, דהיינו אימת שיבא האיש הממונה על אותו המעות הנ"ל, לתנהו בעין יפה כי הוא נדר גמור, שלא נכשל ח"ו בעון נדרים, שעונשו גדול עד מאוד, כידוע ליראי ד'. ונדר זה חל על כל בני היישוב, יאריך ד' ימיו ושנותיו של אותו צדיק עד מאה שנים, דהיינו שהנדר חל עד שהוא קיים חל עלינו חובת ההבטחת המעות הנ"ל. לכן חלילה וחלילה לשום אדם לחשוב או לדבר לערער או להסות נגד זה. כי האיש אשר יערער על זה להמציא איזה ערמה או מרמה כך או כך איהו דיפסיד לנפשי' וגופו ח"ו, כי אין מועיל בזה שום המצאה, והקולר יהי' תלוי בצוארו וילכד ח"ו בעון נדרים, ומה יענה כי יקום קל וכי יפקוד מה ישיבנו על עון זה ח"ו. ולהשומע יונעם ותבא עליו ברכת טוב ויזכה לראות בנים וב"ב עוסקים בתורה ובמצות ולהחזיק לומדי תורה עד מאה שנים אמן. ואולם שבפירוש הותנה אגב שנתבטל המנהג שלא להדליק עוד שמן בבתי כנסיות עבור ר' מאיר בעה"נ ז"ל, אבל הצדקה לר' מאיר בעה"נ לא בטלה, ע"כ אותו המעות של צדקת ר' מאיר בעה"נ יהי' שייך לשלם מאותה הקופה אותן עשרה ז"כ כסף(2) עבור הגאון ר' עמרם נ"י בכל שנה כנ"ל, ואם יהי' יותר על עשרה ז"כ כסף בהקופה של ר' מאיר בעה"נ, יהי' המותר לקהל, ואם יחסר ימלאו קהל עד עשר ז"כ כסף, ולא לשנות ח"ו. ובזכות זה יזכו לכ"ט הצפון.

כן מצאנו בפנקס (כת"י) מחד מתושבי וארפאלטא (שם כיהן ברבנות חמיו של רבי עמרם, רבי ישראל ברילל, תלמידו של הנוב"י, עד לפטירתו בשנת תקס"ח):

נסתכנה בים כמה פעמים, ונגלה לה בעלה בחלום לקבל על עצמה לשוב לשבת באה"ק ובירושלים דוקא, ע"כ היא חוזרת מאלכסנדרי' לירושלים. ובקשה ממני לשלוח כל המקובץ כבר ואשר יתקבץ הכל לירושלים למזון האשה והבנים. והי' זה קרוב לימי שוק פעסט שבמדינתינו, וידעתי כי כבר נתקבצו זוזי, והמה ביד שלוחי עיר ועיר, ואם יתפרסם שמת הצדיק יחזרו השלוחים המעות למקומם, ולא יבואו כלל לידי, ע"כ שמתי מחסום לפי, ולא פרסמתי מיתתו ולא הספדתו עד אחר שבאו הני זוזי... ולא זזו זוזים ממקומם עד עת בוא דברי קדשם... באמרם שהגאון הנעדר זצ"ל נשאר חייב לשני הכוללים עולה לשמונה מאות מינץ כסף מדינתינו...

כפי העולה מזה שהחת"ס היה הממונה לקבץ את ההתחייבויות מהקהלות ולהעבירם לארה"ק לידי רבי עמרם, ולאחר הסתלקותו לידי אלמנתו בירושלים. אין לנו ידיעה אם אכן נשארה האלמנה לדור בירושלים, ולא ידוע גם מתי נפטרה.

*

מנוחתו כבוד בבית החיים העתיק בצפת, וכפי שכותב ב'תולדות גאוני הגר' (טאלטשווא תרע"א): "וכאשר נפטר במיטב שנותיו... והנה ה' שם בצפת'ו בית החיים ישן אשר לא קברו שם שום ב"מ יותר מק"ן שנה, כי לא מצאו עוד מקום פנוי... מרן ז"ל גילה ברוח קדשו כמדומה שבין קבר איש אלקים האריז"ל ובין קבר אא"ק האלשיך ז"ל יש מקום פנוי, ולאחר פטירתו הניחוהו שמה ושם מ"כ".

רבי יקותיאל יהודה גרינוולד בעל כל בו לאבילות ושא"ס מציין: "רבים כתבו שנקבר בין קברי האריז"ל והאלשיך... וכשהייתי בצפת בשנת תר"צ, מצאתי שהאר"י נקבר על יד רמ"ק ומצד השני נקבר בנו, ולא זכיתי למצוא מקום קבורתו" (סיני גליון כו עמ' רלב). גם נפתלי בן-מנחם, במאמרו על רבי עמרם, כותב עוד בשנת תשל"ב: "סיפרו שנקבר בין קברי האר"י ור' משה אלשיך, אבל עד היום לא זוהה הקבר, אף על פי שרבים השתדלו בכך" (נדפס שוב בסוף ספרו פתחי שערים).

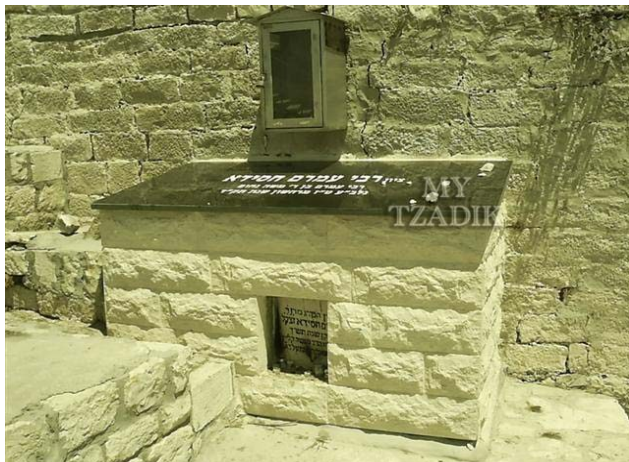
המקור הראשון בנוגע למיקומו המדויק של קברו מצאנו בדברי רבי שמואל הלוי הורביץ בחיבורו 'עדן ציון - יחוס הגדולים' (ירושלים תשנ"ב, עמ' שסו), לאחר שהביא את המקובל, ש"הגר עמרם חסידא אב"ד מאדע מנר"כ בצפת בין האריז"ל ובין מערת האלשיך ז"ל". הוא מוסיף: "ש"ב הרה"ג הק' ר' מרדכי דוב זילברמן זצ"ל אמר, כי מנר"כ במערת הרב מוואלטשיסק ז"ל". מעניין שגם רבי יואל שוורץ בספרו 'מקומות קדושים בארץ הקודש' (ירושלים תש"ע) מציין: "מערת הרב מוואלטביסק קבורים רבי דוב מאוריטש, רבי דוד שלמה אייבשיץ, רבי ארי' ליב מוואלטשסק, רבי יששכר דוב מזלאטשוב, רבי עמרם חסידא רבה של מאדע". מערה זו היא מזרחית למערת האלשיך.

הרב החסיד רבי מרדכי דוב (ר' בעריל) הנ"ל, בנו של רבי אברהם ליב זילברמן רבה של צפת, היה בר סמכא בנוגע לקברות הצדיקים בגליל, "מלבד היותו גדול בתורה [כיהן תקופה מסוימת כממלא מקום אביו], חונן גם ביזכרון נדיר עד להפליא... כאנציקלופדיה חיה היה לכל דבר הקשור לגליל, שביליו היו נהירין לו, וכל אבן ושיח חרותים היו בזכרונו" (ספר מירון, הגלילי). כשהאדמו"ר מהר"א מבעלזא היה על קברות הצדיקים בצפת, "הצטרף הרה"ח ר' בערל... אשר נהירין היו לו שבילי הציונים וקברי הצדיקים כשבילי צפת עיר מגוריו" (בקדושתו של אהרן עמ' שצו). רבי בעריל נפטר ביום כ"ג אב תשי"ז.

מאיךך בשנת תשכ"א, יצא לאור הספר 'ציוני מקומות הקדושים', ובתיאור על בית החיים בצפת הוא כותב בין השאר: "...מערת האלשיך הק', על פתחה כעין כותל, י"א שהאלשיך הק' קבור ע"ג המערה. סמוך לכותל מחוץ למערה קבור ר' עמרם חסידא מתלמידי(!!) החתם סופר ז"ל... בביה"ח של עיה"ק צפת"ו קבורים עוד הרבה צדיקים קדושי עליון, ביניהם ר' אברהם בער מאווריטש [בעל ה'בית עין'], ר' דוד שלמה בעל הלבושי שרד והרב מוואלטשיסק במערה אחת מערבית למערת האלשיך..."

מיקום זה כקברו של רבי עמרם נקבע שנה לפניו, "בשנת תש"ך כשעלה ארצה מרן הגאון בעל משנה הלכות שליט"א, חיפש אחר מצבת ר' עמרם חסידא, עד שגילה לו איש זקן אחד איה מקום מנוחתו, בצד שמאל של קבר האלשיך תחת גל של אבנים שאצל העץ. ושכר פועל וחמור להוליכה בהר לעלות ולחדש מצבתו" (הקדמת שו"ת בית שערים, מהדורת תשס"א, עמ' ז). ושוב: "בשנת תש"כ הוקם הציון ע"י נכדו כ"ק מרן בעל ה'משנה הלכות' שליט"א, אשר חקר וטרח באופן אישי לגלות מקום הקבר,

וכפי עדותו של הישיש ר' הירש ז"ל שמש ביה"ח, שהיה אז זקן מופלג, ובידו היה מסורת עתיקה על מיקום המדויק של הציון בצמוד לאהל האלשיך הקדוש במורד ההר, תחת עץ עושה פרי" (קובץ שערי הלכות גליון כח). מצבה זו עומדת גם כהיום, ולאחרונה שופצה מחדש.

ט"ו אב תשע"ה

[ח]

הרבני החסיד מביקוני

רבי ברוך בענדיט כ"ץ

בנוגע למה שנתחבט בעלה 2 אודות הרבני החסיד רבי ברוך בענדיט כ"ץ זצ"ל, ארשום אשר עלה במצודתי. נולד לאביו 'המנוח המפורסם' רבי אליעזר הכהן [במנויי הפרענומערנטן לס' מוסדות תבל (תק"פ) תחת העיר 'פאנאלע' רשום שמו ר' ליזר כהן], יום לידתו נרשם שהיה ביום ב' דר"ה תקפ"ג בכפר פאניאלא הסמוכה לעיר פעהרדיארמאט. נפטר בעיר בוקוני ביום י"ג (או י"ד) כסלו תרל"ד, ומצבתו היתה קיימת עד לאחרונה אבל יום הפטירה נקלף, וע"כ לא חרתו יום היארצייט על המצבה המחודשת.

וזה נוסח תחלת מצבתו:

...

הרבני המופלג הדורש טוב
לעמו הירא ה' וחרד על דברו
מ"ה ברוך בענדעט כהן צדק לאל
עליון בן להמנוח המפורסם
מוהר"ר אליעזר הכהן ז"ל
ברוך הוא וברוך טעמו
רחמן היה לעניי עמו
ו.... כל דורשי טובתו

כ...

...

אצל צאצאי רבי לייזער בן רבי בענדיט זצ"ל מקובל שהיה מחסידי הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא, ובנו הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמארנא היה מתאכסן אצל משפחתו ובניו של רבי ברוך בענדיט. וכ"כ בקו' נצר מטעי בשם הרב חיים אלעזר איידליס הי"ו שזכור לו שהיה חסיד זידיטשוב.

ובדבר הגאון דומ"ץ פראג ששמו היה שוה, [שעורר על זה בעלה 2], כבר הוכיח ידידי

עלי זכרון 4

מצבת רבי ברוך בענדיט כ"ץ בשנת תש"ס

מצבת אשת רבי יוסף קליין

הרב אברהם יהודה האפמאן ה"ו בקונ' נצר מטעי, שלא יתכן להחליף גברי בגברי, כי התשובות נכתבו קרוב לארבעים שנה אחר פטירתו.

זוגתו מרת פרומט ע"ה בתה של הגה"צ רבי גדליה[ו] גליק מביקוני זצ"ל, נולדה ז' סיון תק"פ, ונפטרה י' כסלו תרס"ב בבוקוני. [צילום מצבתה בעלה 2].

ואלו הם צאצאי רבי בענדיט ומרת פרומט:

(א) בתם 'ליזי' (אולי זיסל), נולדה כ"ז תמוז ת"ר. נישאה כנראה לר' יוסף קליין.

נפטרה ר"ח ניסן תרע"ה ומנ"כ בביקוני. על מצבתה נחרט: "פ"נ / ... צנועה וחשובה אשת חיל / יראת ה' עלית על כלנה מרת / ... / יוסף קליין / ...

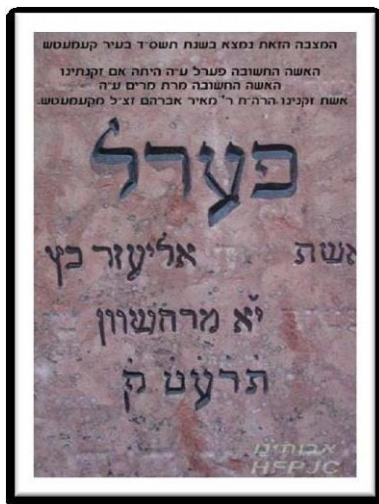
מהולל במדות טובות / מ"ה ברוך בענדיט ז"ל / ... ר"ח ניסן תרע"ה לפ"ק / ... טובה ונדבה פזרונה להביע / ... ושמירת מצותיו ביגיעה / ...ת עניים וצדקה לתלמידי חכמים / ... הכל לא יכילו מצבת אבנים / תנצבה".

(ב) בתם 'מאריא' (מרים?) נולדה כ' שבט תר"ה. (ג) בנם רבי אליעזר (ר' לייזער) נולד כ' תמוז תר"ז, זו' מרת פערל (נולדה תרי"ב-ג) בת רבי יצחק אייזיק בורגער מכפר ניר-טורא הסמוכה לפאזאני וקעמעטש, נישואיהם התקיימו ביום כ' שבט תרכ"ט. התגוררו בבוקוני (עדיין בשנת תר"ג). לאחר זמן עברו לגור בעיר קעמעטש. זו' מרת פערל נפטרה י"א חשוון תרע"ט ומנ"כ בקעמעטש.

שמו ר' אליעזר בן פרומעט נרשם בין המנויים לס' זוהר חי. רבי לייזער היה מלמד תורה לתשב"ר ובחורים,

ט"ו אב תשע"ה

[י]

עלי זכרון 4

ומספרים על בתו מרת מרים הי"ד שהיתה מלומדת ומהירה לשמוע, וקלטה ממה שלמד עמהם, ועי"ז היתה בקיאה בהרבה מקצועות התורה, ולימים היו בחורי הישיבות נמנעים להתאכסן ולאכול "טעג" בביתה כי היתה מעמידם על כור המבחן.

בתם מרת רבקה ע"ה נישאה לרבי שלמה ניימאן בן הרה"ח ר' משה ניימאן מבערעגסאז, נישואיהם נרשם בקליינווארדיין.

בתם מרת מרים הי"ד (נולדה י"ד אדר תרמ"ה), אשת הג"ר מאיר אברהם ליבערמאן הי"ד מקעמעטשע, הורי הג"ר יצחק אייזיק ליבערמאן אב"ד בעסערמין והג"ר טובי' ליבערמאן אב"ד האליין - בראזיל בעל טובים מאורות, (אבי הרה"ח מו"ה קלמן ליבערמאן יו"ר אבותינו).

בנם גדליה (נולד ז' טבת תרמ"ג).

ד) בנם ר' אברהם, נולד כ"ד טבת תרי"ג, זו' מרת 'רעגינא' (רבקה?) לבית פינק מטאקאי (נישואיהם בשנת תרל"ה). נפטר י"ז תמוז תרמ"ח בביקוני.

שמו 'אברהם בן פרומט כ"ץ' נרשם בין המנויים לס' אמרי שפר.

ה) בנם ר' ישראל יצחק, שלימים השתקע בארה"ב, ועליו מדובר בעלה 2. נולד י' שבט תרי"ד, זוגתו מרת 'רוזא' (רחל?) לבית קליין (נולדה בערך חודש אדר תרי"א). התגוררו זמן מה בביקוני. (בשנת תר"ם כ"ט ניסן נרשם פטירת בתם 'סאלי' בגיל שנתיים; ובשנת תרמ"א ט"ז אדר נרשם לידת בנם ברוך בענדיט – הסנדק הי' ר' יוסף קליין).

כנראה אחד ממשפחתם היה שמו 'ישראל יצחק', שכן כך נקרא גם דודו רבי ישראל יצחק גליק שנפטר בשנת תרט"ז [ראה עליו בעלה 2]. רבי ישראל יצחק כ"ץ שינה את שמו הלועזית לבענעדיקט, כנראה מחמת השתמטות מהצבא. יש לשער שרכש לו התעודות הרשמיות של קרוב משפחה שהיה מתגורר בעיר דעברעצין, ומשום כך נכתב עליו בטעות ברישומי בתו [שהובאו בעלה 2] שנולד בדעברעצין בשנת תרי"ז.

ו) בתם 'מילי' נולדה א' אייר תרי"ט, אשת רבי **יצחק קליין** מיאנאשי (נישואיהם בשנת תר"מ). נפטרה בצעירותה כ"ח שבט תרמ"ז בעיר יאנאשי.

ז) בנם החסיד רבי יעקב הכהן כ"ץ, מרביץ תורה ומלמד דרדקי בעיר קליינווארדיין, נולד בבוקוני י"ד אדר תרכ"ח, התגורר ביאנאשי ואח"כ בקליינווארדיין. נפטר בקליינווארדיין בדר"ח כסלו תרפ"ג, ושם מנו"כ. זו' מרת חנה בת הרב החסיד רבי נפתלי הכהן בעק זצ"ל מקליינווארדיין-ירושלים (וזו' מרת ריזל לבית קעפעטש) בן הרה"צ רבי יהודה הכהן בעק-שאלאמאן מיאנאשי. [צילום מצבותיהם ראה להלן עמ' טו-טז].

רבי יעקב היה מחסידי קאמארנא, והיה נוסע להרה"ק רבי יעקב משה מקאמארנא. שמו נרשם בין המנויים לס' אבני אליהו (להה"צ רבי אליהו פרענקל מלעוועלעק) תחת הישוב יאנאשי: 'ר' יעקב כ"ץ תלמיד המחבר'.

בתם **מרת אסתר** אשת מו"ה פנחס שווארץ הי"ד מקאפיש, בן רבי אברהם לייב מאונגוואר (בן החסיד המפוא' מו"ה מרדכי צבי שווארץ מסירטה-קליינווארדיין).

בתם הבתולה **מרים** ע"ה.

בנם **מו"ה שלמה כ"ץ ז"ל** שו"ב דק"ק קולטטא, וזו' מרת פיגא (ב"ר יצחק שטערן).

בתם **מרת רחל עלענבויוגן** ע"ה מקמעטש.

בתם **מרת דינה** ע"ה אשת הרב החסיד רבי אהרן מנחם גראס ז"ל.

בנם **מו"ה גדליה כ"ץ**, וזו' מרת טויבא ע"ה.

חמיו של רבי ברוך בענדיט, **רבי גדליה גליק זצ"ל מח"ס חיי עולם** - בתולדות המחבר שבראש הספר חיי עולם נכתב שרבי גדליה נולד בעיר פאפא [וכן עולה ממסמכי הממשלה שנולד בפאפא ו' אדר א' תקנ"ו], לאביו רבי חנוך שברח מעיר פראג לארץ אונגארן, [בשנת תקפ"ח לכאורה עדיין היה בחיים, כי נרשם בין משלמי המכס], ושם משפחתם היתה 'גד' ושינו לגליק שהוא תרגומו של מזל (בא גד), ואכן ראיתי בס' משפחות פראג שהי' שם משפחה שלימה המכונה 'גאדלש' (גאדלס).

והעירוני שגם אצל צאצאי משפחת פריינד מקובל ששורש משפחתם מעיר פראג ועברו לעיר פאפא, וגם הם שינו כינוי המשפחה מלה"ק 'קרוב' לכינוי פריינד.

זוגתו **מרת אסתר** ע"ה בת הרה"צ רבי אברהם אורנשטיין, נולדה בשנת תקס"ב-ג, ונפטרה בבוקוני ביום כ"ה אדר א' תרכ"ד. – ויש שהביאו שבזו"ש נשא רבי גדליה את בתו של רבי משה ליבערמאן אב"ד אבראהאם.

רבי יצחק אייזיק כ"ץ מביקוני - בעיר ביקוני התגורר אז עוד אחד ממשפחת כ"ץ - רבי יצחק אייזיק ב"ר אליעזר - וגם הוא נולד בכפר פאנילא (בשנת תקפ"ד) - והוא אחיו של רבי בענדיט. נפטר אחרון של פסח תרל"ד ומנו"כ בביקוני. [ויש לברר אם הוא המוזכר 'איציק בן רייזל' אחר שמו של רבי בענדיט ברשימת המנויים בס' נדבת פי].

זוגתו היתה מרת 'פאני' [פיגא?] לבית גליק, היא נולדה ביום ט"ו אדר תק"ץ, במחוז מארמאראש (שם העיר לא יכולתי לפענח, וידידי הר"ר יואל יעקב מיזליש פיענח אותו 'ניאגאווע'), ונפטרה בביקוני. יום פטירתה נרשם ז' שבט תרל"ד. ככל הנראה ממגיפת החולי-רע שהי' בשנה זו באותה גלילות. סמוך למצבת רבי יצחק אייזיק ב"ר אליעזר ישנה מצבה של האשה מרת פיגא [ולא חרות שם הוריה], שנפטרה כ"ה טבת תרל"ד. זה שונה כאמור מהתאריך שבתעודות הרשמיים [ולכן איני יכול לקבוע במוחלט אם זו זוגתו].

מקורות: מצבות קעמעטש וביקוני מגנזי ארגון 'אבותינו', מסמכי הממשלה, חיי עולם, ויעתר יצחק, נצר מטעי, אבות המשפחה ועוד. מפי ידידי רבי מענדל מאיר יאקאבאוויטש הי"ו, רבי אברהם יודא האפמאן הי"ו. - צילומי המצבות שבמאמר באדיבות ארגון 'אבותינו'.

יואל בן הרב שניאור זלמן שווארץ - ברוקלין

*

בנוגע למצבה החדשה על קברו של זקנינו הג"ר בענדיט כ"ץ ז"ל. בבעקעני, גופא דעובדא הכי הוי. בשנת תש"ס נסענו לבעקעני יחד עם שאר בשרי הנגיד ר' מיכל פישביין הי"ו [שהשתדל לתקן הביה"ח], להשתטח על קברו של זקנינו הג"ר גדלי' גליק זצ"ל מבעקעני, בעברנו על שורות הקברים מציאה מצאנו את קבר זקנינו הג"ר בענדיט כ"ץ חתן הג"ר גדלי' הנ"ל. על מצבתו נחרת בין השאר: "מו"ה ברוך בענדעט כהן צדק לא-ל עליון בן להמנוח המפורסים מוהר"ר אליעזר הכהן ז"ל". חלק מנוסח המצבה כבר הי' נמחק ונקלף ברבות הימים, וגם הי' חסר יום הפטירה, ולכן צילמנו את המצבה בכדי לברר יתר הפרטים.

המצבה המתפוררת של רבי ברוך בענדיט כ"ץ

כעבור כמה חדשים חזרתי לבעקעני, ובזוכרי מקום קבורת זקנינו הג"ר

בענדיט התפלאתי שפתאום נעלמה המצבה, וגל של אבנים, ונוכחתי לדעת שבתוך איזה חדשים התפוררה כמעט כל המצבה עד שנעשה כעפר, ולא נשאר רק חלק קטן ממנו. והיה לפלא האיך נשמר מקום קבורתו, שאלולי הייתי שם חדשים אחדים מקודם לא הי' נודע עוד מקום קבורתו. בנדבת יוצ"ח משפחת כ"ץ וליבערמאן העמידו מצבה חדשה, עפ"י נוסח תמונת המצבה, אבל עדיין לא נודע לנו אז ענין ה"מאטריקל", ועדיין לא הי' יד כל ממשמשים בה כבימים האלו, ולכן לא הי' נודע לנו תאריך הפטירה בכדי לכתבו על המצבה.

על ידי מצבה זו נתעוררנו להקים גם מחלקת "זכרון אבותינו", לערוך רשימת המצבות ותמונותיהם. שעד אז הי' עיקר עסקינו במסגרת 'אבותינו' רק לגדור גדר על בתי החיים לנקותם ולשמרם, אבל מאז לקחנו על עצמנו בס"ד גם להשתדל בכל מקום שידינו מגעת, לצלם כל המצבות מבתי החיים שאנחנו מטפלים, וגם להשתדל לתקן מצבות ישנות כפי הצורך. ובמשך הזמן כבר נצטבר לנו למעלה מ-70,000 צילומי מצבות. ופעמים אין מספר עלתה בידינו להמציא נוסח מצבות ומקום הקבורה ע"י התמונות, אף אחר שכבר נקלף או נחרב המצבה.

קלמן ליבערמאן יו"ר 'אבותינו' - ברוקלין

*

בנוגע למאמר בעלה 2 אודות זקיננו הרה"ח ר' ברוך בענדיט כ"ץ. (מוצאינו מבנו הרה"ח ר' יעקב כ"ץ ז"ל מלמד תינוקות בעיר קליינווארדיין. חתנו הרה"ח ר' פנחס שווארץ הי"ד מקאפיש [נכד ר' אהרן מפאטיק צווק"ל] הי' אבי זקיני הרה"ח ר' נפתלי מאיר שווארץ

ז"ל, אבי אמי תחי'. ר' נפתלי מאיר נקרא ע"ש זקיני ר' נפתלי בעק הנ"ל, ונכנס לבריתו של א"א ביומא דהילולא של המהר"ם א"ש, והמוהל, רבה של העיר (קאפיש), הגה"ק ר' יושע העשיל הכהן פריעד הוסיף השם מאיר מעצמו ע"ש רבו המובהק בעל ההילולא).

ואני אענה את חלקי ממה שעלה בידי אודותיו, והטעות שכתב עורך התולדות בספר חיי עולם, שהוא זהה לרבי בענדיט הדיין בפראג. ומה גם שמעולם לא שמענו זאת במשפחה.

ובמשך הזמן נתברר לי דבר זה מפי ספרים וסופרים, עוד לפני שידענו את תאריך פטירתו של רבי בענדיט. איקלע לידי ס' מראה אש להרה"ח שלמה אהרן פריעדמאן ז"ל שו"ב בעיר בוקין, מקום מגוריו של זקיננו הרה"ג ר' גדלי' וחתנו הרה"ח ר' בענדיט כ"ץ, וסיפר שם (במדור הרה"ק משינאווא זי"ע) בזה"ל: "בישוב ביקוני הייתי שו"ב שש עשרה שנה ויהי שם המנהג

בבית הכנסת שהיו מתחילים 'מזמור שיר חנוכת' ו'ברוך שאמר' קודם 'הודו', וכל שאר התפלות התפללו בנוסח ספרד... פ"א הייתי בשינאווא ושמעתי שהרה"ק [בעל דברי יחזקאל] מדבר בענין זה... ואשים את הענין לפני, כי בביקאני גר הרה"ק ר' גדלי' גליק אשר הי' מתלמידי החת"ס והיה אשכנזי, וחתנו מ' ברוך בענדיט הי' איש חסיד, ויהי תמיד ריב ביניהם בענין הנוסח, ואם היה מתפלל איש ספרדי לפני התיבה והתחיל להתפלל בנוסח ספרד שוב לא היו משנים את הנוסח, אך את 'מזמור שיר חנוכת הבית' שמרו האשכנזים לבלתי יתפלל איש ספרד... כאשר הלכו לעולמם הני תרי צדיקים" לא היו משנים את הנוסח... את זה הצעתי לפני הרה"ק וכו', ע"כ.

מזה נתברר לי שלפני שנת תרנ"ט שנת פטירת הרה"ק משינאווא, כבר לא הי' ר' בענדיט בין החיים, וא"כ איך אפשר שהחליף מכתבים עם הגאון מהר"ץ דושינסקיא זצ"ל (לא נרשם תאריך בשו"ת מהר"ץ). ועוד יותר מצאתי בתשובות לבושי מרדכי שתי תשובות אל הדיין מפראג ביר"ד סי' כ' ול"ז בשנת עת"ר וחד

תשובה בחו"מ סי' ט' בשנת תער"ג, ועל מציבת זקנינו מרת פרומט בבוקין שנפטרה בשנת בסת"ר כבר חקוק אשת החסיד מו"ה בענדיט "זצ"ל". כן גם בשמות בני משפחה המתנדבים הנרשמים בסוף ס' זקנינו חיי עולם, שנדפס בשנת תרנ"ט מופיע כבר שני נכדי זקנינו ר' גדלי' בשם "מו"ה בענדיט", שמשמע שכבר נישאו אז, שמסתבר מאד שהיו נקראים על שם דודם ר' בענדיט, נמצא שכבר נפטר לכה"פ כעשרים שנה לפני זה.

קצת לאחר העיון במאטריקל נתברר שזקנינו רבי בענדיט כבר נפטר ביום י"ג כסלו תרל"ד, בחיי חותנו הרה"ג ר' גדלי' ז"ל. כך שברור שתרי רבי בענדיט איכא. וכבר אסף ידידי היקר מו"ה יואל שווארץ נ"י מהרבה מקורות על כל המשפחה, וכפי שהובא למעלה.

ובסיום הדברים, אודות ר' ישראל יצחק כ"ץ בן זקנינו ר' בענדיט, שנכתב עליו בעלה 2.

ע"י בקובץ הנקרא Sanatorium, שם יש קצת חומר לדמותו, ובמכתב ממנו שם, כנראה נתן מנה אחת אפים להני רבנים שרצו להנהיג קולות בענין נתוחי מתים. גם ימצא שם אותו המאמר של בתו [שהובא בעלה 2 מספרו כתבים נבחרים] עם קצת שינויים בהתאריכים והוספות לדמותו, ובפרט תאריך הנישואין לשנת "תרמ"מ" (1880) ושאכן נשא את זוגתו לבית "קליין" (ולא קליי). בשנת תרמ"ה כבר נסע לאמעריקא, וממילא אפשר שהדיעות על תאריך ומקום לידתו [דעברעצין] מבתו, הם רק עפ"י התעודות שבקל היו יכולין להיות משובש [במכוון...] וממה ששמעה מאביה זעיר שם זעיר שם ולא דקדקה כפי הצורך כמו שרואים מהשינויים בשתי הכתבות שלה. עכ"פ לא נראה שרבי בענדיט גר בדעבריצין אלא בבוקין [דעבריצין היא לא רחוקה מעיר בוקין].

אברהם יודא סג"ל האפפמאן – ברוקלין

הרב חיים אריה רייניץ – ירושלים

הרב האחרון בטאלטשווא

בעלי זכרון 3 מיום ג' אב תשע"ה, אודות הרבנות בטאלטשוואו, נזכר הרב האחרון

רבי עקיבא פנחס קורניצר

רבי עקיבא פנחס קורניצר. בספרי 'במעלות קדושים וטהורים' אשר עמי בכתובים, הכולל תולדות רבני משפחות רייניץ, יונגרייז, טעננבוים, שנספו על קידוש השם בשנות השואה, יש ערך עליו, אמרתי לזכות את הרבים בזה, וזה החלי:

רבי עקיבא פנחס קורניצר נולד בק"ק סערענטש בשנת תרנ"ב [עפ"י המאטריקל] לאביו רבי יואב ולאמו מרת רבקה [עליהם להלן].

בצעירותו למד בעיר מולדתו סערענטש אצל האב"ד רבי פנחס הלוי ביליצער, מחבר ספר גבעת פינחס, ואח"כ למד אצל רבי מרדכי ליב וינקלר אב"ד ה' מאד, בעל לבושי מרדכי. רבי משה גרינוואלד אב"ד חוסט,

בעל ערוגת הבושם. רבי עקיבא סופר אב"ד פרעשבורג, בעל דעת סופר.

רבו רבי מרדכי ליב וינקלר מזכירו בהקדמה לספרו לבושי מרדכי חלק אבן העזר מהדורה תנינא, שנת תפר"ח: "ועל הטוב יזכר... ועוד תלמידי האברך הרבני הגדול יו"ש [ירא ושלם] בנש"ק מו"ה עקיבא קארניטצער נ"י בק"ק סערענטש יצ"ו. אשר בכסף מלא ופזרון בסייעתם להוצאות הדפוס מסייעים לדבר מצוה כעשה מצוה, ויתברכו ממעון הברכות עד עולם ובכלל זה כל המסייעים יעמדו על הברכה. – המחבר".

בספר עולת חדש ג', [יצא לאור ע"י רבי שלמה זלמן שטרן מסערענטש] טאלשווא תער"ב, מופיע שמו בין תלמידי הישיבה בפרשבורג, "עקיבא פנחס קארניטצער - בן עיר".

נשא את זו' מרת רייזל [ילידת עפערעס (פרעשוב) בשנת תרנ"ט, ולפי מקור אחד בשנת תר"ס], בת רבי נתן פייטל רייניץ מק"ק פרעשוב, בן רבי יוסף שלמה אב"ד דקהל ספרדים מיסקאלץ.

אחר נשואיו גר בסערענטש, מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס חפץ ה', תפר"ח – סערענטש ר' עקיבא פנחס קארניטצער.

משנת תרפ"ח [שם הגדולים החדש, ארץ הגר, מס' 157], היה אב"ד טאלטשווא, [על מקום דודו רבי שמואל גוטליב שהיה שם אב"ד ח"י שנה, ועבר לכהן פאר בק"ק פאפא בשלהי שנת תרפ"ז], עד השואה. וניהל שם ישיבה גדולה.

רבותיו כבדו והעריכו אותו מאוד, בעל לבושי מרדכי כותב אליו [אור תורה מחברת ב סימן מב]: ב"ה י' ב' לך לך תרפ"ח לפ"ק מאד שוכ"ט על ראש ידידי ה"ה האברך הרה"ג חרין ובקי עצום ירא ושלם בנש"ק כש"ת מהו' עקיבא קארניטצער נ"י אב"י ק"ק סערענטש. אחדש"ה הנני במודע כי יקרת מכתבו בא לידי וראיתי עולה במעלות כדרכו בקודש בחריפות ובקיאות... ואסיים בכל חתמי ברכות ידידו דוש"ת הק' מרדכי ליב ווינקלער ק"ק מאד [נדפס שוב גם בשו"ת לבושי מרדכי מהדורה רביעאי סימן קלו, אך בשינויים]. עוד היה לו מו"מ בהלכה עם רבו בעל הלבושי מרדכי, כפי המופיע בספרו שו"ת לבושי מרדכי חלק אורח חיים מהדורה קמא סימן קא. יורה דעה מהדורה קמא סימן קפא. מהדורה רביעאי סימן רכת.

מחידושו פירסם בגליוני זמנו: אור תורה ח"א סימן כו, לט, מב, עב, קכא, ח"ב סי' טז, נ, קכא, ח"ג סי' יז, לקט שושנה שנה י' סי' לד, מ. פני הנשר ה"א כנף ח' סי' כא, צג, קיט. ה"ב כנף ז' סי' נב.

נשאר ממנו בכתב יד הרבה חידושי תורה, ובמיוחד חיבור על תרי"ג מצות [אידישע ווארט, שבט תשל"ו].

יוצ"ח: בנם הבחור **יואב קורניצער** [יליד סערענטש תרע"ח, לפי 'דף עד' מבן דודו רבי גרשון קורניצר – לפי מקור אחר תרפ"ד]. בתם הבתולה **מלכה קורניצר** [ילידת סערנטש תרפ"ב. לפי 'דף עד' מהנ"ל – לפי מקור אחר תרפ"ו].

עם כניסת הגרמנים להונגריה, הועברו רבה של טאלטשאווא עם בני משפחתו יחד עם יהודי טאלטשאווא לגטו בעיר אוהעל, ומשם הועברו בחודש סיון לאושוויץ. רבי **עקיבא פנחס** נעקדה"ש, לפי מקור אחד במחנה פלוסנבורג בגרמניה. זוגתו הרבנית נעקדה"ש עם בנו ובתו ז"ל הי"ד [וכן כתוב על מצבת אחיו בפעסט, שנהרג עקה"ש עם זוגתו בנו ובתו - לפי מקור אחד היתה בברגן בעלזן].

מופיע ברשימת מעות קדימה על הספרים: **ילקוט אברהם**, ליפשיץ, תרצ"א – סערענטש, ר' עקיבא פנחס קארניטצער. **שו"ת הפרי מגדים**, קליינווארדיין תרצ"ה – טאלטשווא הרב הגאב"ד עקיבא פנחס קארניטצער שליט"א. **לבושי מרדכי** עמ"ס נדרים, מארגערעטן תרצ"ד - טאלטשווא הגאב"ד מ' עקיבא פנחס קארניטצער נ"י תהמ"ח.

*

אביו רבי **יואב קורניצר** [אב"י בק"ק **סערענטש**] היה בן רבי **שמואל** בן רבי אליהו **מפרשבורג** חתנו של ה'חתם סופר' [ה'חתם סופר' ותלמידיו, עמ' תצד; פנקס המוהל חת"ס עמ' תפז]. נולד בסערענטש בשנת תרט"ו. למד אצל דודו רבי **אברהם שמואל בנימין סופר** אב"ד פרשבורג, בעל ה'כתב סופר'. ואצל ש"ב רבי **שמואל עהרנפלד** אב"ד מאטערסדארף בעל ה'חתן סופר'.

זוגתו מרת רבקה, בת רבי **דוד גרשטל מברעזאוויץ** ומרת שרה לבית פרידמאן. לאחר נישואיו התגורר בברעזאוויץ, וכנראה גם בסאבינוב הסמוכה. לאחר מכן בסערענטש (כבר בשנת תרמ"ב ועדיין בשנת תרס"ט).

מעסקני היהדות החרדית ומחשובי חברי הלשכה המרכזית של קהלות האורטודוקסים בארץ הגר. בשנת תרפ"ט כבר לא היה בין החיים. זוגתו מרת רבקה נפטרה כ' אדר תרנ"ט ומנ"כ בסערענטש.

היו לו עשרה בנים, כולם אהובים. מיוצ"ח: בנו רבי **עקיבא פנחס קורניצר** אב"ד טאלטשווא הנ"ל. בנו רבי **יקותיאל זלמן קורניצר**, אב"י בק"ק בודאפסט. בנו רבי **משה קורניצר**, אב"י בק"ק בודאפסט. בנו רבי **יהודה קורניצר**, אב"י בק"ק סערענטש.

*

חמיו רבי **נתן פייטל רייניץ**, אב"י בק"ק **פרעשאו**, נולד בק"ק איבראני, ביום כ"ב אדר א' תרכ"ד, לאביו רבי **יוסף שלמה רייניץ**, [בן רבי **נתן פייטל רייניץ** אב"ד ה' מאד], בעת ההוא ר"מ בק"ק איבראני, לימים אב"ד דקהל **ספרדים מישקאלץ**

[כארבעים שנה]. ולאמו הרבנית רבקה בת הנגיד רבי ישעי' פרידמאן הנקרא ישעי' איבראנער על שם עירו. [ב"ר יעקב ומרת פעסיל]. נולדה בק"ק איבראני בשנת תר"ה. נוסח מצבתה: פ"ט / הרבנית הצדקת המפורסמת / מרת רבקה ע"ה / בת הגביר הצדיק / מו"ה ישעי' מאיבראן ז"ל / ..... / מו"ה נתן פייטל ז"ל / אב"ד ק"ק מאד / נפטרה ביום ב' דר"ח אייר / תרנ"א / ת נ צ ב ה.

אליו השו"ת ביד יצחק ח"א או"ח סימן פ"ג [שלום להק' הנגיד כה' ישעי' נ"י איבראן יע"א]. ובספר תהלה לדוד, רוטנברג, מונקאטש תרל"ב – מופיע שמו ברשימת מעות קדימה בעיר איבריין: "הקצין המפורסם מו"ה ישעי' איבריין".

כנראה אל רבי נתן פייטל רייניץ מיועדות התשובות בשו"ת יד יצחק ח"ג

סי' רלד [ב"ה להב' המופלג חו"ש הר"ר נתן פייטל רייניץ נ"י בק"ק טשעטשעוויץ]. סי' רלה [ב"ה להב' המופלג חו"ש הר"ר נתן פייטל רייניץ נ"י, שנית על הנ"ל]. סי' רלז [להב' המופלג חו"ש הר"ר נתן פייטל רייניץ נ"י. אשר עורר על מ"ש בחיבורי שו"ת יד יצחק סי' כ"ב בסופו לתרץ... והקשה על זה... ויפה העיר בזה].

בהגיעו לפרקו נשא את זוגתו מרת רייצל ב"ר אברהם, [ילידת שנת תרכ"ה]. לאחר נישואיו גר בק"ק פרעשאוו. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס בינת יששכר, מיכאלאוויצע תרפ"ה – פרעשאוו ר' נתן פייטל רייניץ. ילקוט אברהם, ליפשיץ, תרצ"א – עפערעס ר' נתן פייטל רייניץ.

רבי נתן פייטל רייניץ נלב"ע ט' אדר תרצ"ז. זוגתו מרת רייצל נעקה"ש ט"ו סיון תש"ד.

ברשימת מעות קדימה ע"ס טהרת יו"ט ח"א בהוצאה ראשונה, קאשיצע שנת ולירושלים עירך ברחמים תש"ב, מופיע: קאשיצע העיר ואם בישראל דמדינתנו, יצ"ו - מו"ה שלום רייניץ נ"י מזכיר הקהלה, לעי"נ אביו ר' נתן פייטל בן הגה"צ מו"ה יוסף שלמה זצ"ל אבד"ק מישקאלץ בן הגה"ק אבד"ק מאד זי"ע, אמו רייצל בת ר' אברהם (ט"ו סיון תש"ד).

חתנם רבי **אברהם פרענקל** ב"ר משה וז' מרת רבקה.

חתנם רבי **עקיבא פנחס קורניצער** וז' מרת רייזל הנ"ל.

בנם רבי **שלום רייניץ** [יליד תרס"א]. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס שערי אברהם, קליינווארדיין תרצ"ו – עפעריס-פרעשיו, ר' שלום רייניץ. בתם הבתולה **חנה** הי"ד [ילידת תרס"ג].

בתם הבתולה **רחל** הי"ד [ילידת תרס"ז].

נשאר לפליטה לאחר השואה בנם רבי **שלום רייניץ**, מזכיר הקהילה בקאשווי לאחר המלחמה, ומשם עלה כנראה לארץ ישראל. [ברשימת היהודים מפרעשוב וסביבותיה שנספו בתקופת השואה מופיע שלום רייניץ יליד תרס"א. וברשימותי מצאתי את שלום ב"ר נתן רייניץ מצ'כוסלובקיה, שנולד ביום ג' אייר תרס"א, שעלה לארה"ק בחודש שבט תש"ט, ונפטר כ"ה אייר תש"ל].

כן מצאנו ברשימת המגורשים מפרעשוב בשנות השואה עוד שלשה שמות (בלועזית), שהם כנראה מצאצאי רבי שלום: אלכסנדר רייניץ יליד תרפ"ט. אווה [חוה] רייניץ ילידת תרצ"א. גבריאלה רייניץ ילידת תרצ"ה.

חיים אריה לייבל רייניץ – ירושלים עיה"ק ת"ו

עוללות

דעק"א בביקור חולים

בתוך המסמך ההיסטורי המצוי בספר 'בית אל' על סדר יומו של הגאון רבי עקיבא איגר, אותו פרסמתם בעלה 3 בתרגום לעברית, מצויה הפיסקא הבאה: "בין שתים לארבע הלך לבית דין או לשיבת ראשי הקהילה שהתקיימו בשעות אלה. בשובו מהשיבות הנ"ל שתה כוס יין, ומיד אחר כך יצא לסבב ניחום (חולים) [אבלים] וביקור חולים בליווי השמש של החברה קדישא. עלינו להזכיר כאן שהיה רגיל לבקר את כל האבלים והחולים שבקהילה, ללא הבדל דרגה ומעמד", כאשר לדברי הכותב **התמיד הגרע"א במנהגו זה למעלה מעשרים וחמש שנים**.

האם אכן היה נוהג הגרע"א לבקר חולים? מתוך כמה וכמה מקורות אנו למדים כי לא כך הדבר. הנה כך למשל כותב הגאון רבי הלל מקלאמי בספרו 'משכיל אל דל' (למברג תרל"א, דף יא ב): "שמעתי ממגידי אמת שהגאון הקדוש מאור הגולה רבי עקיבא איגר זללה"ה קודם שנתמנה להיות מנהיג ישראל היה הולך בכל יום לבקר

את בית החולים הנקרא 'שפיטאל'... ואחר כך כשנתעלה להיות רועה ישראל ומרבות טרדותיו לא היה יכול תמיד לילך לשם, היה שוכר לאיש אחד שילך לשם בכל יום ויום ויספר לו כל הדברים וכל המאורעות כהוייתן. וממנו יראה וילמוד כל אדם...". וכיוצא בזה העידו גם כמה מנכדיו.

עסקתי בעניין במאמר נרחב אותו פרסמתי ב'גליון המאתיים' של המאסף 'המעין', ושם דנתי הן בגילוי הטעם האמיתי של ההימנעות מביקור חולים והן באפשרות ההלכתית לשליחות בביקור חולים, לצד פרטים נוספים ומעניינים. מאמר זה, בשינויים ובהרחבת הדברים, עתיד א"ה להתפרסם בתוך ספרי החדש 'היו דברים מעולם' העומד לראות אור בקרוב.

לגופו של עניין, אשמח לדעת את האמת: אולי הכותב בספר 'בית אל' הרחיב מדעת עצמו את ניחומי האבלים גם לביקורי חולים? ואולי יש לכך הסבר אחר.

בברכת התורה

ישראל דנדרוביץ - ערד

בשולי הדברים:

הרב הנכבד הנ"ל במאמרו ב'המעין' הביא כאמור עדויות מנכדיו שרעק"א מינה שליח למצות ביקור"ח. וידידינו הרב שלמה וייס העירני שבקונטרס 'תולדות רבינו עקיבא איגר' (ברלין תרכ"ב) "רשום בכתב אמת מאת שני בניו ה"ה הרב הגדול מו"ה אברהם זצ"ל והרב הגאון מו"ה שלמה זצ"ל", שבשנות צעירותו: "קל הי' בעיניו לבקר חולים פעמיים ליום, ולפעמים ללון אצל החולה". ולאחר בואו לפוזנא מפרידלאנד "רצונו הי' להחזיק גם שמה במצות ביקור חולים שהי' רגיל במצוה זו מנעוריו, אבל לא הי' אפשרי, כי העיר גדולה לאלקי' ומושב בני ישראל מפוזר ומפורד בכל אורך ורוחב העיר, והי' לבו דוה עליו, להיות עירום ממצוה רבה כזו, מה עשה, שלח לקרוא לו שני אנשים יראי ד', וידבר אותם לאמור, שמעונו! רצוני שתהיו משכימי' ומעריבים לכל בית אשר שם איזה חולה, ותלכו בשליחותי כי אנכי משלח אתכם ושלוחו של אדם כמותו, ואני אתן לכם שכר שבוע בשבוע, ועליכם להביא בכל יום הודעה מי האיש אשר חילה ד' בו, ומה שמו, ואיך מצבו אם עשיר, או איש עני, אם גוברת החולי או נופלת, וכן הי'. ובזה השקיט רוחו קצת, ולא הלך לבקר כפעם בפעם, זולת כאשר קרה חולי לא' הבחורי' משיבתו". עכ"פ נראה שבעת כהונתו בפרידלאנד במשך כ"ב עדיין החזיק במצות ביקור חולים פעמיים ליום שהיה רגיל בזה מימי עלומו. אלא שקשה להולמו שסדר היום מרעק"א שנכתב בבית-אל מתייחס לתקופה זו.

*

הריני מאשר בתודה רבה קבלת הגליון "עלי זכרון" עלה 3, והנני להעיר אודות הרבנות בטאלטשווא, שיש לו ספק אם הג"ר שלמה אשכנזי זצ"ל אבד"ק בעקשאויץ, בנו של הג"ר משה דוד אשכנזי זצ"ל אבד"ק טאלטשווא, מילא מקום אביו בטאלטשווא אחר עלותו לאה"ק. ראה ב'שם הגדולים' מארץ הגר (מערכת ש' אות כט) וז"ל: "הרב מו"ה שלמה אשכנזי (בהג"מ משה דוד אשכנזי אבד"ק טאלטשווא) כשנסע אביו ז"ל לעיה"ק צפת הוא מילא מקומו בעיר טאלטשווא". ובעל המחבר שם הגדולים ה"ה דו"ז הגרפ"ז הכהן שווארץ זצ"ל הי"ד בדרך כלל יודע מה שהוא כותב, ובפרט שהעיר טאלטשווא היה סמוך לעיר 'העדיעלעך מאד' שנולד ונתגדל שם על ברכי אביו ה"ה אא"ז הגאון בעל בית נפתלי זצ"ל אב"ד דשם. ושמעתי מהה"ג ר' יהושע צבי הלוי יונגרייז שליט"א רב דקהל טאלטשווא פה נ.י. ששמע מהג"ר אלימלך אשכנזי זצ"ל אבד"ק מעלבורן ובסוף ימיו פה נ.י. שהי' נכד הג"ר שלמה אשכנזי הנ"ל, שאמר לו שהוא יודע בבירור שזקנו מילא מקום אביו ברבנות טאלטשווא במשך עשר שנים עד עלותו לאה"ק.

נפתלי עהרענרייך הרב ממאד - ברוקלין

בשולי הדברים:

הסתפקתי בזה, שכן המקור היחיד שמצאתי שהוא מכונה 'הרב בטאלטשווא', הוא בשו"ת האלף לך שלמה לרבי שלמה קלוגר חאה"ע סי' פה: "ע"ד שא' הרב מו"ה שלמה אשכנזי אב"ד טאלטשווא". מבירור שעשה לי הרב צבי בוק מראשי מכון חכמת שלמה, כן נכתב גם בעצם הכת"י: "אעתיק כאן מ"ש בקצרה להרב מו' שלמה אשכנזי אב"ד דק' טאלשיוא באונגריין", והתשובה נכתבה בערך בחודש טבת תר"ד. תשובה נוספת אליו מרבי שלמה קלוגר נדפס בשו"ת עץ החיים (סי' שכה): "אעתיק כאן מ"ש בעזה"י לק' באקשעוויץ להרב מו' שלמה אשכנזי אב"ד דשם", והיא משנת תרל"ב. בנוסף יש תשובה אליו בשו"ת יד יוסף (סי' יז): "יום ה' י"ט סיון תור"ה [=תרל"א]. ד"ש וברכה לגיסי ידיד לבי הרב המאוה"ג מוה' שלמה אשכנזי אבד"ק באשקעוויטץ". (תשובה נוספת אליו לשם בסי' כז). בשנת תרל"ד כבר היה גר רבי שלמה בירושלים (מחידושיו נדפסו בשנה זו ב'שומר ציון הנאמן' גליון קעז בתואר 'איש ירושלים'), שם נפטר א' אדר תרכ"ב. והנה כפי שכבר כתבנו בעלה הקודם שאביו רבי משה דוד עלה לארה"ק בשנת תר"ג, כך שאם מילא את מקומו היה זה רק תקופה קצרה, (ולמעשה כיהן בבאקשעוויץ עד עלותו לארה"ק, וכך נחרט גם על מצבתו בהר-הזיתים "אב"ד דק"ק באקשעוויץ"), שכן בשנת תר"ז כבר נתמנה שם רבי אהרן גרינברגר [וכפי שהבאתי את מכתבו (צילום) ב'החת"ס ותלמידיו' בערכו].

אלא שכתבתי שם בעלה 3, שכבר שנה לפני כן, בשנת תר"ו, מחפשים בטאלטשווא רב ומציינים ש'זה שלש שנים' אין להם רב לאחר שהרב שלהם עלה לארה"ק, הרי אינם מחשיבים כלל את כהונת בנו. ולאור תשובת ר"ש קלוגר הנ"ל משנת תר"ד, אולי שימש כרב לא רשמי במקום במשך תקופה קצרה, אולם עכ"פ מה שהביאו שכיחן בטאלטשווא 'עשר שנים' ומשם עלה לארה"ק אינו עומד במבחן המציאות כאמור.

*

משפחת רבי יעקב גרינוואלד

ראיתי בעלה 3 עמ' ט"ז תחת כותרת 'גט מירושלים לבאניא', בפרטי השתלשלות תולדות הג"ר נפתלי ב"ר ישראל חיים גרינוואלד ז"ל מנאדי באניא, שנדד ועלה אח"כ לירושלים עיה"ק, לישב על התורה והעבודה בעיר ה' שמה עד יום מותו. והנה פרטי הדברים שכתבתם נשאבו מספר 'לפלגות ישראל באונגריא' עמ' צ', ממה שרשם נכדו הג"ר יקותיאל יהודה גרינוואלד ז"ל אב"ד קאלאמבוס אהיא, ולענ"ד נפל בדבריו איזה טעות קטנה, שעתה אחרי רואי שדבריו מובאים הלאה בפרסומי קורות הדורות, ראוי והגון לתקן הדברים כראוי וכיאות.

בין הדברים כתב שם: שאחרי כי נפטרה אמו מרת פעסיל בימי עלומיה, הוא נתגדל בבית זקנו הג"ר חיים דוב מק"ק סאספאלו [בגלילות סעליש], ולמד תורה מפי דודו הג"ר ישראל חיים מטארני ז"ל, ע"כ דבריו שהובאו בין דבריכם. אמנם נראה שנפל טעות בדבריו, וצריך לומר 'שלמד תורה מפי דודו הג"ר אברהם וואלף מטארני', ולא ר' ישראל חיים, כי שם 'ישראל חיים' השתבש ובא בטעות ממה שהזכיר קודם בשם אביו של ר' נפתלי הנ"ל, שהיה בן ר' ישראל חיים. כי הלא המחבר הנ"ל חזר ושנה בספריו כמה פעמים (בספר פארי חכמי מדינתניו שיצא לאור בשנת תר"ע מערכת א אות נו, ובספר מצבת קודש עמ' 46, ועוד), שהגאון רבי אברהם וואלף דומ"ץ טארנע [בגלילות האלמין] היה חתן זקנו ר' חיים דוב מסאספאלו, שהיה חתן הגאון רבי יעקב אב"ד חוסט הראשון שמנוח"כ בק"ק בריד [נכד הרה"ק רבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, וגיסו של הרה"ק העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע]. ונמצא שאכן זקנו נכד ר' חיים דוב הנ"ל למד אצל דודו מטארנע שהיה חתן ר' חיים דוב, אך שמו לא היה 'ישראל חיים', אלא 'אברהם זאב'.

הג"ר אברהם זאב הנ"ל דומ"ץ טארנע, היה חותנו של הג"ר אברהם יקותיאל ירושלמי זצ"ל מחוסט בעמח"ס חודש האביב הנספח לספר אביו נפש טובה, שהיה חותנו של אא"ז הגאון המפורסם רבי חיים יהודה סג"ל דייטש זצ"ל דומ"ץ מאקאווא. והא לך נוסח מצבתו על חלקת קבורתו בק"ק טארנא:

הרב החו"ב איש אשכולות
 והי' משמש פה ובגלילות
 במלאכת שו"ב ומ"ץ והי'
 מכבד ה' מגרונו בביהכנ"ס
 מו"ה אברהם זאב בן
 מו"ה חיים ז"ל נפטר ..ג.
 אייר תרל"ג לפ"ק תנצב"ה

מצבת הדיין רבי אברהם וואלף בטארנא

אמנם מסופקני בדבר אחד, אם הגאון ר' אברהם זאב הנ"ל היה חתנו של ר' חיים דוב מסאספאלו ז"ל, או גיסו. כי בספר פארי חכמי מדינתנו (סיגעט תר"ע, מערכת א אות מו) מונה אותו החוקר הנודע הגר' יקותיאל יהודה גרינוואלד ז"ל הנ"ל בין גאוני ארץ הגר בזה"ל, הרב מו"ה אברהם וואלף מו"צ בטארנע, חתן הרב מו"ה

חיים דוב מסאספאלו, שהי' חתן הג"מ יעקב אבד"ק חוסט, ולמעלה בקודש. ואילו בספרו מצבת קודש (עמ' 46) משמע מדבריו שהיה גיסו, כי בערכו שם על זקנו הגאון ר' יעקב אב"ד הראשון דק"ק חוסט, הוא מונה שם גם את יוצ"ח בזה"ל: מגדולי בניו (1) חתנו הרה"ג מו"ה חיים דוב מק"ק סאספאלו, והוא לקח לו לחתן את את אבי אבי הרה"ג מו"ה נפתלי מנ"כ בירושלים, שהיה בן הרב ר' ישראל חיים, אשר נתגדל בבית דודו הגאון ר"א רוקח בעל שמן רוקח. (2) חתנו הרב ר' אברהם וואלף מו"צ בטארני אצל האלמין במחוז אגוטשא ע"כ. הרי משמע שהיה חתנו השני של הגאון ר' יעקב מחוסט וגיסו של ר' חיים דוב מסאספאלו, ולא חתנו של ר' חיים דוב הנ"ל. אמנם לפי מרחק השנים, שר' יעקב מחוסט נפטר בשנת תקפ"ג, ור' אברהם וואלף מטארנע נפטר בשנת תרל"ג, מסתבר יותר שהיה נכדו ולא חתנו.

ולהשלמת הענין אוסיף עוד תיקון טעות, ששגה המחבר ספר 'שם הגדולים מארץ הגר' (מערכת א אות נט), בהזכירו את הגאון ר' אברהם וואלף הנ"ל: שהיה חתן הר"מ חיים דוב מסאספאלא, ונכד הג"מ יעקב קטינא אב"ד חוסט, דומ"צ בטארנא, ע"כ. כי כל רואה יתבונן שטעות נפל בדבריו, ולא היה נכד הגאון ר' יעקב קטינא

דומ"ץ חוסט ובעמ"ח ספר המפורסם רחמי האב, שנסתלק בשנת תר"ג, י"ז שנים אחרי ר' אברהם זאב הנ"ל. אלא היה נכד הגאון ר' יעקב אב"ד הראשון בק"ק חוסט. ולגבי הגאון ר' יעקב אב"ד הראשון בק"ק חוסט הנ"ל, ראה נא מה שכתב עליו נכדו החוקר הנודע הג"ר יקותיאל יהודה גרינוואלד הנ"ל, בספר זכרון לראשונים (סאטמאר תרס"ט, עמ' 17), ובספר מצבת קודש (עמ' 46) בזה"ל: הרב הראשון דחוסט, היה הרב ר' יעקב יליד זידיטשוב, זקנו של כותב השורות הללו. איש צדיק תמים ולמדן. קרה פעם אחת, כשנסע לבריד לדרוש לפנייהם הלכות חג הפסח, נחלש ופתאום מת, ושם מנוחת כבודו. חקרתי מפי הרב החשוב מו"ה דוד כהנא שו"ב ומו"צ בבריד בשנת תרס"ח, לחקור מפי הזקנים טיבו ומהותו של זקני ז"ל, וכתב לי וז"ל, "הנה חקרתי היטב עבור נשמת הרב ר' יעקב מחוסט שנטמן פה, סיפרו לי הזקנים כי מפורסם אצלם לאיש קדוש, וכן מקובל אצלם מפי זקני הרה"צ ר' אהרן צבי זצ"ל להשתטח על קברו בעת צרה ר"ל, וב"ה בזכותו ראו ישועות גדולות". נוסח מצבתו: ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים / הרב הירא וחרד לדבר ד' / מ' יעקב במ' אברהם / נפטר בשם טוב בכ"ח אדר תקפ"ג. ע"כ מהעתק מכתב דומ"ץ בריד בספר מצבת קודש הנ"ל.

צבי אלימלך הלוי דייטש בלאאמו"ר אב"ד חוג חת"ס פ"ת שליט"א – ברקלין

"הי' לו בביתו ס' חמדת הימים אך לא קרא בו"

לפנינו אגרת מרבי אהרן דוד דייטש אב"ד באלאש-יארמוט בעל שו"ת 'גורן דוד' ומחשובי תלמידי החת"ס, הממוענת אל רבי אברהם יעקב קאפל זינגר אב"ד לאשאנץ, אף הוא מתלמידי החת"ס והכת"ס. המעניין הוא האיזכור בנוגע להתייחסות החת"ס ורבו [מסתבר רבי נתן אדלר] לספר השנוי במחלוקת 'חמדת ימים'. וכן מזכיר בענין זה את 'הגאון דזבאראב' ה"ה רבי יוסף ליכטיג-חריף. צילום המכתב התפרסם בחוברת 'ראבינישע בריעף' שיצא לאור בשנת תשס"ח ע"י הרב דוד פולנוער רבה של בערן.

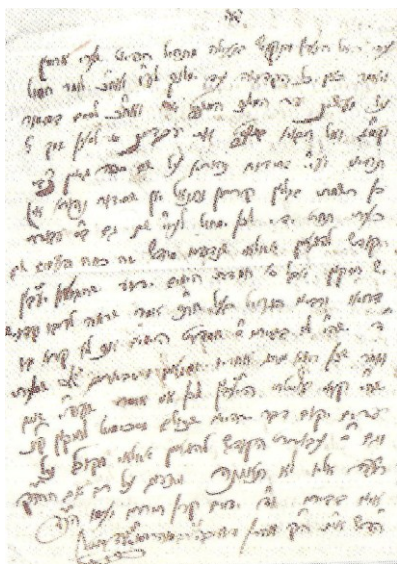
ב"ה יארמוט יום ב' כ"ט תשרי תרכד"ל

רב טוב וחסד לכבוד אה' ידידי הרב המאוה"ג המופלא ומופלג בתורה ויראה כקש"ת מו"ה קאפיל נ"י אבדק"ק לאשאנץ והגליל יע"א

אחד"ש הנה לא הייתי בביתי בשעת ביאת מכתבו. והנה מה שנוגע בעסק צורבא מרבנו, תמהני על מעלתו שכ' שנסתפק על איזה קדושה כיון בעל קרבן נתנאל, הלא שם נאמר בפירוש יאמר הפיוט מס' קדושות של יוהכ"פ,

וקדושות רבים משמע, והיינו שיאמר משחרית מוסף מנחה נעילה [בהערה על הגליון: כך מצאתי בס' פרי עץ חיים לומר כל הארבעה קדושות], והן הם סדרי קדושות.

ויעיי' בסידור נהורא שלם [בהנהגת ליל יוה"כ^פ], ראיתי [תיקון לקרי בשם ס' ע"ח שיאמר כל שלשים יום רצופים אחר יוה"כ כל הפיזטים של ארבע קדושות], שמזכיר התחלת קדושת שחרית אחר לא' עורך, [המתחיל] ובכן לך תעלה קדושה, ואל יאמר הקדושה רק הפייט עד ימלוך ד' לעולם, במוסף מתחיל עשה למען שמך ויאמר עפ"י אופן הנ"ל עד ימלוך ד' לעולם, במנחה מתחיל כי רכובו בערבות עד האל הנערץ והנקדש, בנעילה מתחיל הפיט שערי ארמון ויאמר כאן כל הקדושה עד ימלוך לע"ו, ואח"כ לומר חמול על

מעשיך עד המלך המשפט, ואח"כ לסיים במזמור קמ"ג, ואל תבוא במשפט את עבדיך וכו' למען שמך ד' תחייני, ועי' בסידור נהורא על שם ספר גאון צבי. כן רשמתי בגליון קרבן נתנאל, יען שסידור נהורא אין כעת תחת ידי, לכן ימחול לעיי' שם. גם בס' עבודת הקודש להגאון אזולאי שנדפסו מחדש זה כמה פעמים שם יש תיקון.

אבל ס' חמדת הימים ידוע שהגאון יעב"ץ דחאו, ורבינו הגדול בעל חת"ס אמר שראה לרבו קדוש ד' שהי' לו בביתו ס' חמדת הימים אך לא קרא בו, ואמר שכן הוא נוהג אחריו. ומגאון דזבאראב ז"ל שמעתי שהי' קאי בשיטת היעב"ץ.

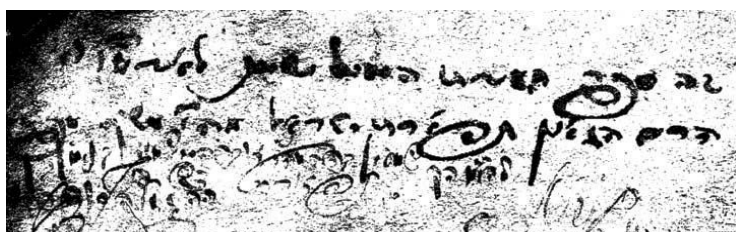
לכן אני אומר שעפ"י שנים עדים יקום דבר, דהיינו שכולם מסכימים לתיקון ק"נ, וגם ס' עבודת הקודש להגאון אזולאי מקובל וכל רעה אליו לא תאונה. ויתענג על רב טוב. הרה"ק אינו בביתו. וד' ירים קרן תורתו ועמו הכ"ד הד"ש אר"נ

הק' אהרן דוד ב"הרב מוהרא"א דייטש

מה שידענו עד עתה אודות ההתייחסות של החת"ס אל 'חמדת ימים', הוא מה שכתב הגר"נ שטרן בהקדמת דרשות מכתב סופר עמ' עה בהערה: עוד שורה אחת

שרשם מו"ח ז"ל בדף זה וז"ל: בימים טובים היה [המכתב סופר] מעיין על השלחן בספר חמדת הימים, והי' לו אלו מאביו ק"ז החת"ס ז"ל, עכ"ל. ואני מצאתי בפנקס שיש תח"י... במאמר א' בפ' וירא דרוש בקרא פיה פתחה בחכמה וגו' מימי חרפו מזכיר ספר חמדת הימים [נדפס כעת בחת"ס פרשת וירא]... ובספר ערכי עלי... כותב: חמדת הימים, על הספר הזה רבים יצאו ללחום, והרב יעב"ץ במגדול עוז חלק בית מדות עלית יחוד המעשה כתב מרורות ושנתחבר לשם התועב ש"צ וכו'... והנה החת"ס שכ' בשו"ת ח"ו סי' נ"ט: הנה נמצא בשכונתך ס' מטפחת ספרים למהריעב"ץ תמצא שם כי דבר גדול דבר הנביא ז"ל בענין זה הלא ישתוממו רואיו וד"ל עכ"ל, אבל אודות ס' חמדת הימים כנראה לא קיבל החת"ס ז"ל דעתו והחלטתו. עכ"ל הגרינ"ש שם.

וראה במבוא לספר חמדת ימים (מהדורת בני ברק תשע"א) עמ' 7-56, שמביא צילום עמוד מטופס של הספר שבו מעיד הכותב שהוא שייך להחת"ס, ושם גם בכתיבה מאוחרת חתימתו של נכדו רבי שמעון סופר אב"ד ערלוי. ולאור כל זאת הוא כותב

שם: "הנה ניצבת לפנינו שלשלת של ג' דורות לבית משפחת סופר אודות הספר חמדת ימים..."

ויתירה מזאת שהרי רבינו החת"ס העיד על עצמו כי מעולם לא זזה ידו מתחת יד רבו ה"ה הגאון והמקובל האלקי ר' נתן אדלר זצ"ל... ומובן מאליו כי שמושו של מרן החת"ס באותם ימים בספר חמדת ימים לא נעלם מידיעת רבו המובהק...".

כאמור לפנינו עדות ממקור ראשון, "ורבינו הגדול בעל חת"ס אמר שראה לרבו קדוש ד' שהי' לו בביתו ס' חמדת הימים אך לא קרא בו, ואמר שכן הוא נוהג אחריו". זה שהחזיק בביתו את הספר, כנראה מוכיח שלא קיבל את דעתו של היעב"ץ במוחלט, אמנם 'לא קרא בו'. ומה שהזכיר פעם אחת בימי חרפו את הספר, לא יסתור קבלת התלמיד שלמד אצלו בסוף ימיו.

נערך ע"י הרב מ. א. ז. קינסטליכער
תגובות ורשומות יתקבלו ברצון
כל הזכויות שמורות